

ข้อหาหรือการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ที่สามารถเป็นแนวทางปฏิบัติ

การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้กับประชาชน เป็นหน้าที่ของกรมการปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและอาญา พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่นในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการได้รับการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ผ่านกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

บทความฉบับนี้ ส่วนงานนิติการ สำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง ขอแนะนำข้อหาหรืออันมีลักษณะเป็นข้อพิพาทที่มีผู้ร้อง ๑ คน ผู้ถูกร้อง ๒ คน โดยมีประเด็นข้อพิพาทต่างกัน สามารถนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในคราวเดียวกันหรือรวมเป็นหนึ่งข้อพิพาทได้หรือไม่ และสามารถเบิกค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคณะผู้ไกล่เกลี่ยตามกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและอาญา พ.ศ. ๒๕๕๓ ให้แก่คณะผู้ไกล่เกลี่ยกรณีทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งได้หรือไม่^๑ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑

ผู้ร้องมีข้อพิพาทกรณีแรก กับผู้ถูกร้องที่ ๑ ในประเด็นการล้อมรั้วปิดทาง เข้า-ออก ที่นาของตน ซึ่งเคยใช้มาสมัยปู่ย่าตายายเป็นเวลาเกือบหนึ่งร้อยปี และมีข้อพิพาทกรณีที่ ๒ กับผู้ถูกร้องที่ ๒ ในประเด็นการรुकล้ำร่องน้ำสาธารณะที่ติดกับทางเข้า-ออก ทำให้ผู้ร้องไม่มีทางเข้า-ออก อันมีลักษณะเป็นข้อพิพาทที่มีผู้ร้อง ๑ คน ผู้ถูกร้อง ๒ คน โดยมีประเด็นข้อพิพาทต่างกันสามารถนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในคราวเดียวกันหรือรวมเป็นหนึ่งข้อพิพาท ตามที่อำเภอดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทไปแล้ว ได้หรือไม่

จากประเด็นที่ ๑ ข้อพิพาทในประเด็นการล้อมรั้วปิดทางเข้า-ออกที่นาของผู้ร้อง ซึ่งเคยใช้มาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายเป็นเวลาเกือบหนึ่งร้อยปี ผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นเจ้าของที่นาซึ่งอยู่ติดกับที่นาของผู้ร้องทางด้านทิศตะวันตก และข้อพิพาทในประเด็นการรुकล้ำร่องน้ำสาธารณะที่ติดกับทางเข้า-ออกที่นาของผู้ร้องด้านทิศใต้ จะเห็นได้ว่ามีผู้ถูกร้องจำนวน ๒ คน มีประเด็นข้อพิพาทคนละประเด็นกัน พยานหลักฐานต่างๆ ที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทย่อมมีความแตกต่างกันและผู้ถูกร้องซึ่งเป็นคู่พิพาทในแต่ละประเด็นคนละคนกัน จึงมิใช่ข้อพิพาทเดียวกันตามความในข้อ ๑๖^๒ แห่งกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง

^๑ หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๗/๒๔๖๓๙ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕

^๒ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและอาญา พ.ศ. ๒๕๕๓

ข้อ ๑๖ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททุกครั้ง คณะผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมาปฏิบัติหน้าที่ครบทุกคน ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการให้คู่พิพาทตกลงยินยอมผ่อนผันให้แก่กันโดยเปิดโอกาสให้คู่พิพาทเสนอข้อผ่อนผันให้แก่กัน หรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจเสนอทางเลือกในการผ่อนผันให้แก่คู่พิพาทพิจารณาตกลงยินยอมยุติข้อพิพาทนั้น ทั้งนี้ ห้ามมิให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้ขาดข้อพิพาท

ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาททุกฝ่าย โดยให้รับฟังข้อเท็จจริงต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน ทั้งนี้ ในการไกล่เกลี่ยนั้นจะไกล่เกลี่ยพร้อมกันหรือแยกกันก็ได้แต่ในการตกลงกันนั้นให้กระทำต่อหน้าคู่พิพาททุกฝ่าย

พ.ศ. ๒๕๕๓ และความในข้อ ๑๖ วรรคสอง แห่งกฎหมายเดียวกันได้กำหนดไว้ว่าในการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทตกลงยินยอมพร้อมกันให้แก่กันโดยเปิดโอกาสให้คู่พิพาทเสนอข้อผ่อนผันให้แก่กัน ย่อมแสดงให้เห็นว่าหมายความถึงคู่พิพาทเดียวกันประเด็นเดียวกัน แม้กฎกระทรวงดังกล่าว มิได้กำหนดวิธีการในการไกล่เกลี่ยไว้ว่าสามารถไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในคราวเดียวกันได้หรือไม่ แต่ตามหลักการในเรื่องของการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ไม่ควรไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทรวมกัน เนื่องจากประเด็นข้อพิพาท คู่พิพาทเป็นคนละรายกัน รวมถึงพยานหลักฐานต่างคนละชุดกัน ประกอบกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้น ตามความในข้อ ๑๖ วรรคสาม ประกอบข้อ ๘ (๖)^๓ แห่งกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาททุกฝ่าย โดยให้รับฟังข้อเท็จจริงต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน หากมีคู่พิพาทในประเด็นอื่นอยู่ด้วยในขณะดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทอาจทำให้การรับฟังพยานหลักฐาน การรับฟังข้อเท็จจริงไม่มีความสะดวก และไม่เป็นการรักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท อย่างไรก็ตามหากคณะผู้ไกล่เกลี่ยพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานมีความเกี่ยวข้องกัน เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนซึ่งเป็นคู่พิพาท คู่พิพาททุกฝ่ายไม่ได้แย่งคัดค้าน และไม่ทำให้เสียความยุติธรรมในเรื่องดังกล่าว คณะผู้ไกล่เกลี่ยก็ชอบที่จะใช้ดุลพินิจดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในคราวเดียวกันหรือรวมกันได้

ประเด็นที่ ๒ สามารถเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายฯ ตามกฎกระทรวงฯ ให้แก่คณะผู้ไกล่เกลี่ยกรณีทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ตามที่อำเภอได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยฯ รวม ๔ คน เป็นเงิน ๔,๘๕๐ บาท ได้หรือไม่ และเพียงใด

อัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทกรณีทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง

ในกรณีที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยสงสัยโดยมีเหตุอันควรว่าข้อพิพาทนั้นไม่อาจบังคับกันได้ตามกฎหมายที่มีใช้เหตุอายุความ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยยุติการไกล่เกลี่ยและจำหน่ายข้อพิพาทออกจากสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

^๓ ข้อ ๘ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องถือปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ดังต่อไปนี้

- (๑) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อิสระ ยุติธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ
- (๒) เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททุกครั้ง เว้นแต่แจ้งเหตุผลความจำเป็นล่วงหน้าให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยทราบ
- (๓) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ไม่ทำให้การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทล่าช้าเกินสมควร
- (๔) ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียกรับหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากคู่พิพาทหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท
- (๕) ใช้วาจาสุภาพในขณะปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท
- (๖) รักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท
- (๗) ไม่ชี้ขาดข้อพิพาทหรือบีบบังคับให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความ

๑. ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยได้รับค่าตอบแทนครั้งละ ๑,๒๕๐ บาท แต่รวมแล้วไม่เกิน ๖,๒๕๐ บาท ต่อหนึ่งข้อพิพาท

๒. ไกล่เกลี่ยได้รับค่าตอบแทนครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท แต่รวมแล้วไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่งข้อพิพาท

๓. ผู้ไกล่เกลี่ยมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ครั้งละ ๒๐๐ บาท หรือตามที่จ่ายจริงไม่เกิน ๕๐๐ บาท

จากประเด็นที่ ๒ การเบิกค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต้องเป็นไปตามอัตราบัญชีท้ายกฎกระทรวงฯ เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นที่ยุติได้ว่ามีข้อพิพาทจำนวน ๒ กรณี หรือมีข้อพิพาทจำนวน ๒ เรื่อง และมีคู่พิพาทคนละรายกัน โดยมีข้อพิพาทกรณีแรก ในประเด็นการล้อมรั้วปิดกั้นทางเข้า-ออกที่นา ระหว่างนางมนตรี เนติปัญญา ผู้ร้อง กับนางโชติการ (อุไรวรรณ) บุตตะโยธีย์ ผู้ถูกร้องที่ ๑ และมีข้อพิพาทกรณีที่สอง ในประเด็นการรุกรานน้ำสาธารณะที่ติดกับทางเข้า-ออกที่นา ระหว่างนางมนตรี เนติปัญญา ผู้ร้อง กับนางปิ่น คลื่นแก้ว ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงพิจารณาเบิกค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้ ดังนี้

๑) ค่าตอบแทนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ประธานผู้ไกล่เกลี่ยตามความในข้อ ๑ ของอัตราบัญชีท้ายกฎกระทรวงฯ ได้กำหนดให้ประธานผู้ไกล่เกลี่ยได้รับค่าตอบแทนครั้งละ ๑,๒๕๐ บาท แต่รวมแล้วไม่เกิน ๖,๒๕๐ บาท ต่อหนึ่งข้อพิพาท กรณีตามข้อเท็จจริง เมื่อประธานการไกล่เกลี่ยได้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยฯ ข้อพิพาททั้ง ๒ กรณี ในคราวเดียวกัน และจึงขอที่เบิกค่าตอบแทน ๑ ครั้ง รวม

สำหรับผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้ร้อง ผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้ถูกร้องที่ ๒ ตามความในข้อ ๒ ของอัตราบัญชีท้ายกฎกระทรวงฯ ได้กำหนดให้เบิกจ่ายครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท แต่รวมแล้วไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่งข้อพิพาท กรณีตามข้อเท็จจริง เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยได้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยฯ ข้อพิพาททั้ง ๒ กรณี ในคราวเดียวกัน จึง จึงขอที่เบิกค่าตอบแทน ๑ ครั้ง รวมเป็นเงินจำนวน ๓,๐๐๐ บาท

๒) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้ไกล่เกลี่ยตามความในข้อ ๓ ของอัตราบัญชีท้ายกฎกระทรวงฯ ได้กำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทครั้งละ ๒๐๐ บาท หรือตามที่จ่ายจริงไม่เกิน ๕๐๐ บาท เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้ร้อง ผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้เดินทางมาทำการไกล่เกลี่ยฯ ข้อพิพาททั้ง ๒ กรณี ในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ แม้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยฯ ข้อพิพาททั้ง ๒ กรณี จำนวน ๑ ครั้ง และคู่พิพาททั้ง ๒ กรณีตกลงกันได้ ก็ขอที่เบิกจ่ายค่าเดินทางของผู้ไกล่เกลี่ยทั้ง ๓ ราย ได้เพียงจำนวน ๑ ครั้ง ครั้งละ ๒๐๐ บาท รวมเป็นเงินจำนวน ๖๐๐ บาท

๔ อัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของ

คณะผู้ไกล่เกลี่ยกรณีทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

๑. ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยได้รับค่าตอบแทนครั้งละ ๑,๒๕๐ บาท แต่รวมกันแล้วไม่เกิน ๖,๒๕๐ บาท ต่อหนึ่งข้อพิพาท

๒. ผู้ไกล่เกลี่ยได้รับค่าตอบแทนครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท แต่รวมกันแล้วไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่งข้อพิพาท

๓. ผู้ไกล่เกลี่ยมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ครั้งละ ๒๐๐ บาท หรือตามที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินครั้งละ ๕๐๐ บาท

รวมการเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคณะผู้ไกล่เกลี่ยกรณีทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททั้ง ๒ ข้อพิพาท หรือข้อพิพาททั้ง ๒ เรื่อง รวมเป็นเงินจำนวน ๔,๘๕๐ บาท

มีข้อสังเกตว่า หากมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นในลักษณะเช่นนี้ เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดความรวดเร็ว ไม่เกิดความซับซ้อนในกระบวนการไกล่เกลี่ยและการเบิกค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคณะผู้ไกล่เกลี่ยกรณีทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททั้ง ๒ ข้อพิพาท ควรที่จะตั้งคณะผู้ไกล่เกลี่ย จำนวน ๒ คณะ ตามจำนวนข้อพิพาท และคณะผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยฯ บันทึกสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาทผลการไกล่เกลี่ยและข้อตกลงยินยอมร่วมกันระหว่างคู่พิพาท

ทั้งนี้ เมื่อคณะไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยฯ ตามกฎกระทรวงฯ เสร็จสิ้นแล้ว คู่พิพาททุกฝ่ายไม่ได้โต้แย้งคัดค้าน คณะผู้ไกล่เกลี่ยมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉพาะกรณีที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยฯ ตามความในข้อ ๒๖^๕ และข้อ ๒๗^๖ แห่งกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๓ ประกอบกับอัตราบัญชีท้ายกฎกระทรวงดังกล่าว

นางสาวศีตลา เสือทิม

นิติกรปฏิบัติการ

ส่วนงานนิติกร สำนักงานสอบสวนและนิติการ

กรมการปกครอง

^๕ ข้อ ๒๖ ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการบันทึกสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาทผลการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และข้อตกลงยินยอมร่วมกันระหว่างคู่พิพาท เพื่อเก็บรวมไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของอำเภอ

^๖ ข้อ ๒๗ คณะผู้ไกล่เกลี่ยมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉพาะกรณีที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

อัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดท้ายกฎกระทรวงนี้